

výslovnosti tohoto francouzského slova na základě jeho grafické podobnosti s anglickým *care*.

Na rozdíl od obtížné fonetické adaptace některých méně známých francouzských názvů obchodů jejich morfologická adaptace probíhá snadno, protože přejímají koncovky českého skloňování – viz následující kontexty: *mluvčí Carrefouru, otevření Kauflandu a Carrefouru, běháme mezi Carrefourem a Bory*. Mnozí uživatelé těchto názvů však v našem tisku váhají i tam, kde by adaptace mohla proběhnout snadno, a tak najdeme i nesklonné podoby (*tiskové oddělení Carrefour*), anebo dávají přednost různým označením obecnějšího charakteru (*firma, společnost, obchodní dům, hypermarket*) s nominativem jmenovacím, např. *jednat s konkurenční společností Carrefour, návštěvníci nového hypermarketu Carrefour*.

Všimneme-li si celkově obchodních názvů tohoto typu přejatých z cizích jazyků, podle svého zakončení se jich většina adaptuje snadno; cizí názvy zakončené na souhlásku se automaticky řadí k podstatným jménům mužského rodu (např. *Interspar, Globus, Kaufland, Bauhaus, Bauhaus, Hornbach*), cizí názvy zakončené na *-a* (*Delvita, Billa, Norma, Hypernova* aj.) se řadí k ženskému rodu, ke střednímu rodu pak názvy typu *Makro, Tesco* apod. Je-li zakončení názvu pro češtinu cizí, zůstává název nesklonný, např. *OBI*.

Jindra Světlá

OBHAJJOBA MĚROVÝCH VÝRAZŮ TYPU AŽ TAK – Ze slovenštiny přejaté výrazy *až tak, až takový, až tolik* se v současné češtině výrazně rozšířily. Lingvisté, kteří si tohoto šíření všimli, je vesměs hodnotí negativně. Jaroslava Hlavsová v publikaci *Čeština bez chyb*¹ sou-

¹ J. Hlavsová, *Čeština bez chyb*, Víkend, b. m. 2001.

dí, že výraz *až* je v tomto spojení nadbytečný a že stačí pouhé *tak*. O některých užitích jmenovaného spojení to nepochybně platí, avšak většinou je na samotné *tak* redukovat nelze. O významovém rozdílu mezi výpověďmi *není to tak důležité* a *není to až tak důležité* svědčí mj. jejich odlišné ekvivalenty v angličtině: *it is not so important* a proti tomu *it is not that important*.

Podle Nadi Svozilové² je výraz *až tak* synonymní nikoli s pouhým *tak*, nýbrž se „starým dobrým“ vyjádřením *zas(e) tak*. N. Svozilová zaznamenává i případy, v nichž byl užit „křížnec“ obou výrazů *zas až tak*. V závěru svého sloupku autorka připomíná, že „v češtině obrat *až tak* odedávna existuje – v jiném použití, s jiným významem, kde *až* je časové, nikoli měrové, např.: *Budu s tím hotov až tak za týden*“. Dlužno dodat, že i *tak* je zde jiné: nejde tu o zájmenné příslovce, nýbrž o částici vyjadřující přibližnost. A není asi ani úplně správné chápat toto „staré“ *až tak* jako „obrat“: výrazy *až* a *tak* tu totiž k sobě nepatří, srov. *budu s tím hotov až za týden, budu s tím hotov už tak za týden* apod.

Ve skutečnosti existuje v češtině ještě jedno „staré“ *až tak* a to nám pomůže odpovědět na otázku, zda má šířící se slovakismus ve srovnání se svým starším domácím synonymem nějakou výhodu. Nejdřív se ale podívejme, jak se daných výrazů v praxi užívá a co znamenají.

Ve všech dokladech citovaných v sloupku N. Svozilové se sledované výrazy objevují v záporných větách. O tom, zda je to nutná podmínka jejich užití, se přesvědčíme v jazykovém korpusu SYN2000³ (dále jen „korpus“; v korpusových dokladech ponecháváme zvýraznění hledaného spojení pomocí znaků „<“ a „>“).

² N. Svozilová, *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině*, H & H, Jinočany 1999.

³ Český národní korpus – SYN2000, Ústav českého národního korpusu FF UK, Praha 2000, <http://ucnk.ff.cuni.cz>.

Dokladů těchto výrazů tam lze nalézt několik set a užití v záporných větách mezi nimi výrazně převládají. Objevují se však také otázky, zvláště řečnické, které předpokládají zápornou odpověď (*Mohlo by to být <až tak> vážné? Doufám, že ne.; Ale je to <až taková> škoda?*). Spojení typu *zas(e) tak* podle korpusu tíhnou k tomu, vyskytovat se v záporné větě, ještě o poznání silněji; je však doložen i jejich výskyt v otázce předpokládající zápornou odpověď: *Copak je to <zas takovej> rozdíl?* Třetím typem vět, v nichž lze užití výrazy typu *až tak*, jsou kladné věty závislé na větách záporných (*Nepředpokládám, že odbory udělají <až takový> jednoznačný manévr...; Ale že <až tolik>, to jsem netušila...*) nebo na větách s negací lexikální (*Je zbytečný hulit <až tak> veřejně.*). Když v těchto dokladech zkusíme nahradit výraz *až* výrazem *zas(e)*, zjistíme, že to nejde, respektive že to nejde beze změny významu. Tu způsobuje mnohoznačnost výrazu *zas(e)*, který může mít např. význam opakovací nebo odporovací. První bod obhajoby měrových výrazů *až tak*, *až takový*, *až tolik* je tedy nasnadě: jejich synonymie se spojeními typu *zas(e) tak* není absolutní, možnosti použití obou typů se nekryjí.

Spojení *až tak* znamená „v takové(to) velké míře“, „tak(to) moc“. Korpus dokládá i několik výskytů spojení s explicitním vyjádřením „mluvčímu bližší“ deixe: *až takhle* nebo *až takto*. Variantu *zas(e) takhle*, *zas(e) takto* v tomto významu použít nelze a v korpusu ji skutečně nenajdeme. To je druhý bod obhajoby: u výrazů typu *až tak* lze explicitně vyjádřit bližší deixi, u jejich starších synonym nikoли.

Sémantický rys vysoké měrové hodnoty je obsažen i ve významu samotného výrazu *až*: ten podle SSJČ⁴ „naznačuje místní n. časovou

hranici n. míru, již bylo dosaženo n. již lze dosáhnout...“. A teď se můžeme vrátit k avizovanému druhému „starému“ užití spojení *až tak*. Korpus ho dokládá např. následujícími užitími: *Proč <až tak> pozdě?!; Mnozí tazatelé jdou <až tak> daleko, že se ptají...; Jeho cílevědomost šla <až tak> daleko, že se nespokojil...; ...kdyby to někdy došlo <až tak> daleko. Ani zde nelze použít spojení *zas(e) tak* beze změny významu. Důležitější však je – a to je třetí bod naší obhajoby –, že tohle tradiční *až tak* má k přejatému *až tak* velmi blízko, neboť na poslední citovanou výpověď lze zcela plynule zareagovat např. *Až tak daleko to dojit nenecháme*. Taková reakce má ve srovnání s variantou *Zas(e) tak daleko to dojit nenecháme* tu nepopíratelnou výhodu, že celé spojení opakuje beze změny. Podobně by šlo reagovat i na taková užití „starého“ *až tak*, *až takový*, v nichž má zájmeno, resp. zájmenné příslovce funkci kataforickou: *...velkou svobodu, dokonce <až takovou>, že...* (s možnou reakcí např. *Až tak velká svoboda to podle mě není.*); *...je cítit chuť a hravost <až taková>, že jsem si vzpomněl...* (s možnou reakcí např. *Já bych v tom až takovou hravost neviděl.*).*

Mimo rámec obhajoby můžeme uvést ještě několik drobných poznámek. Zaprvé: spojení *až tak* a *zas(e) tak* se odlišují v případě členského záporu vyjádřeného částicí *ne*. Lze říci stejně dobře *zas ne tak* (8 výskytů v korpusu ve sledovaném významu), *zase ne tak* (26) jako *ne zas tak* (21), *ne zase tak* (10), kdežto u druhého, přejatého výrazu je slovosledná varianta *ne až tak* výlučná. Zadruhé: pokud jde o užívání sledovaných výrazů v mluvených projevech, byl by jistě zajímavý výzkum kladení přízvuku; možná existují jisté významové nuance rozlišované tím, zda je (silnější) přízvuk na slově *až* (*zas*), nebo na slově *tak*. A zatřetí: v korpusu jsme našli i doklady formulací, v nichž je celé spojení *až tak* nadbytečné: *O tom, nakolik je*

⁴ *Slovník spisovného jazyka českého*, Academia, Praha 1989.

<až tak> výhodný, by se dalo diskutovat...; Ukázalo se, že ne <až tak> nábytek, ale právě doplňky... Není pochyb o tom, že měrové výrazy *až tak*, *až takový*, *až tolik* jsou nadužívány. Ale jak jsme ukázali, existují formulace, v nichž jsou tyto výrazy nenahraditelné svým starším synonymem, a existují také kontexty, v nichž si sice můžeme mezi oběma synonymy vybrat, avšak v nichž máme dobré důvody dávat výrazu přejetému ze slovenštiny přednost.

Robert Adam

CO JE TO LOFT? – Slovo *loft* pochází z angličtiny; označuje mj. půdu, podkroví, dále horní patro obchodního domu nebo továrny, zejména nerozdělené do menších dílů. České slovníky (včetně slovníků neologismů) zatím slovo *loft* neobsahují, neboť móda *loftového bydlení* je u nás poměrně nová. V češtině slovo *loft* označuje prostorný, nadstandardní byt v přestavěné továrně, skladišti, sýpce nebo v jiných prostorách, které původně nebyly určeny k bydlení. Slovo proniká z vyjadřování odborného (v oblasti architektury či urbanistiky) i do vyjadřování běžného. V některých zahraničních velkoměstech mají *loftové byty* již tradici – nedostává se tu totiž bytových prostor a mezera na trhu se zaplňuje přestavbami a dostavbami nepoužívaných průmyslových objektů. Vnitřní prostory *loftů* jsou členěny po patrech: jeden byt odpovídá jednomu nebo dvěma patřům. Nedělají se příčky a obvykle jsou zachovány i některé industriální prvky, např. stará tovární okna, režné cihly, kov. V *loftech* bydlí nejčastěji mladí lidé, kteří pracují v tzv. kreativních zaměstnáních (reklamní pracovníci, umělci). To s sebou nese určitý způsob života, někdy se proto hovoří také o *loftové kultuře*.

Podstatné jméno mužského rodu *loft* se zřejmě začlení do systému češtiny bez potíží; skloňuje se podle vzoru „hrad“, je snadno vy-

slovitelné, problematika není ani tvorba odvozenin, jak dokládá přídavné jméno *loftový*. S novým typem bydlení k nám tak proniklo i jeho označení – jednoslovné české pojmenování nebylo k dispozici¹.

Ve slovní zásobě vztahující se k oblasti současného bydlení však narážíme i na další přejímky, pro jejichž užívání není dostatečné opodstatnění a jejichž výslovnost může být pro českého mluvčího značně komplikovaná. Jako příklad uveďme spojení *urban sprawl* (užívá se nesklonně i sklonně: *negativní stránky urban sprawlu*), přestože český ekvivalent *živelný růst měst* je plně uspokojivý.

Michaela Černá

¹ Prof. Jiří Kraus mě upozornil na velmi úspěšnou reality show *Loft story*. Roku 2001 ji vysílala soukromá francouzská televize M6: mladí soutěžící žili pod stálým dohledem kamer v izolaci od okolního světa v loftu (225 m²), postupně byli ze soutěže vylučováni a vítězný pár získal dům v hodnotě tří miliónů franků. (Více informací o pořadu lze nalézt v knize I. Ramoneta *Tyranie médií*, 2003, s. 193–211.) Je možné, že zásluhou velké popularity pořadu se jeho název stane obecným pojmenováním pro tento typ reality show.